

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FOLKETINGSMAND KRABBE

OG

SØNDERJYLLAND

EN REDEGØRELSE

AF

NIELS HJORT

KØBENHAVN

HOVEDKOMMISSIONÆR: H. HAGERUPS BOGHANDEL

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE

MARTS 1901

INDHOLD

Forord	Side	1.
I. Sønderjylland.....	—	3.
II. Fru v. Wildenradt-Krabbe	—	8.
III. Plakateu	—	18.
IV. Folketingsmand Krabbes Godkendelse af Datterens Handlemaade	—	20.
V. Følgerne af Hr. Krabbes Godkendelse	—	29.
VI. Hr. Krabbes Paastande modbeviste udefra	—	35.
Slutning.....	—	40.

Den Bevægelse, der er rejst for at forhindre Folketingsmand Krabbes Genvalg i Holbæk Amts 4de Valgkres, har været Genstand for en Del Misforstaaelse. Kun et Mindretal indenfor det danske Folk har fuldt ud forstaaet Bevægelsens Grundlag og ubestridelige Berettigelse. Hensigten med dette lille Arbejde er da først og fremmest den at oplyse den store Offentlighed om Aarsagerne til, at Venstremænd, som interesserer sig for den nationale Bevægelse i Sønderjylland, retter Angreb paa Hr. Krabbe, og om den Virkning, hans Genvalg vilde kunne faa for det danske Nord-slesvig.

Inden jeg gaar over til denne Fremstilling, maa jeg imidlertid berøre et enkelt Punkt, som har spillet en vis Rolle i den Kamp, der hidtil er bleven ført mod Krabbes Valg. —

Paa et Vælgermøde i Kallundborg den 26. Januar refererede jeg Indholdet af en Samtale, som Højesteretsassessor *Nyholm* og cand. mag. *H. V. Clausen* for et Aarstid siden havde ført med Hr. Krabbe, og som jeg senere i min Fremstilling kommer tilbage til. Der er i denne Anledning vexlet en Række offentlige Erklæringer, hvorigennem følgende er slaaet fast:

1) Hr. Krabbe har paastaet, at det var uberettiget at drage denne Samtale ind i Diskussionen, da den formentlig var privat. — Jeg har derimod hævdet, at den *ikke* var privat, og det under særlig Henviisning til den Kendsgærning, at hverken Hr. *Nyholm* eller Hr. *Clausen* paa højtidelig Forespørgsel har haft noget at erindre imod, at den nævnte Samtale blev refereret paa Kallundborgmødet, hvilket viser, at ingen af disse to Herrer har haft den Opfattelse af Samtalens private Karakter, som Hr. Krabbe vil hævde for den. Herefter er jeg for mit Vedkommende i hvert Fald sagesløs paa dette Punkt. Hr. Krabbe maa rette sine Bebrejdelser mod Hr. *Nyholm* og Hr. *Clausen*, som har udleveret Samtalen til fri Benyttelse.

2) Hr. Krabbe har protesteret imod Rigtigheden af min Gengivelse af Samtalen. — Paa selve Kallundborgmødet har derimod Hr. Clausen bekræftet min Gengivelse, og Hr. Nyholm har efter Kallundborgmødet godkendt Rigtigheden af det paagældende Afsnit i det Manuskript, som jeg havde læst op af paa dette Møde, og som findes aftrykt i mit aabne Brev (af 4. Februar) til Hr. Krabbe.

3) Paa Samsømødet d. 27. Januar bragte Hr. Krabbe et Dementi fra Hr. Nyholm. — Overfor mig har derimod Hr. Nyholm erklæret, at han *ikke* havde givet Hr. Krabbe Ret til at dementere, hvilket Hr. Krabbe ikke heller noget Øjeblik har vovet at paastaa under den senere Diskussion.

Yderligere skal jeg i denne Sammenhæng oplyse, at jeg har liggende for mig en Erklæring, afgivet under Eds Tilbud af en Mand, som Torsdag den 31. Januar forhandlede med Hr. Nyholm paa mine Vegne. Denne Erklæring bevidner, at Hr. Nyholm i Følge sine egne Ord saa langt fra har givet Hr. Krabbe Ret til at dementere, at han tværtimod Lørdag Aften (26. Jan.) har sagt til Hr. Krabbe: „*Jeg kan ikke dementere det, for det sagde Du.*“ Næste Dag dementerede Hr. Krabbe alligevel i Hr. Nyholms Navn.

Det turde hermed være godtgjort, at det var en *meget* lemfældig Fordring, jeg stillede til Hr. Krabbe, da jeg i mit aabne Brev af 4. Febr. forlangte, at han skulde erklære, at Dementiet paa Samsø beroede paa en Fejltagelse.

Herefter maa jeg betragte dette Punkt i den hidtil førte offentlige Diskussion som afgjort. —

For mig som for alle, der med Sympathi følger Sønderjydernes Kamp for deres Sprog og Kultur, er Hovedsagen imidlertid den, at det danske Folk og særlig Vælgerne i Kallundborgkresen, faar Lejlighed til at sætte sig ind i den alvorlige Anklage, der er rejst mod Hr. Krabbe, og bliver i Stand til selv at fælde Dom i Sagen. Det er min faste Overbevisning, at naar Offentligheden her i Landet er bleven fuldt oplyst om det Ansvar, Hr. Krabbe har taget paa sig, saa vil den enstemmig fralægge sig al Delagtighed deri.

For dette Oplysningsarbejdes Skyld er denne Piece skreven.

5. Marts 1901.

Niels Hjort.

Sønderjylland.

Den Menneskealder, der er forløbet siden Freden i Prag, falder for Nordslesvigs Vedkommende i to Perioder med 1878 som Mærkeaar.

Før 1878 er det Protestpolitikens Tid. De danske Nordslesvigere demonstrerer for Opfyldelsen af § 5, dels paa den Maade, at deres Landdagsmænd nægter at aflægge Ed paa den prøjssiske Forfatning, dels ved at saa godt som alle de unge værnepligtige nægter at underkaste sig prøjssisk Værnepligt med tilhørende Faneed.

Følgerne er bekendte. I Tusindvis blev de værnepligtige udviste, naar de benyttede sig af deres Ret til *inden* 16 Nov. 1870 at optere for Danmark. 1872 fik de ganske vist Lov til som danske Undersaatter at tage Ophold i Nordslesvig, hvor de boede uden Stemmeret, med Udvisningen altid hæu-gende over Hovedet. Endelig opnaaede dog i 1892—93 en stor Del af dem prøjssisk Borgerret.

Derimod maatte hele den Ungdom, der *efter* 1870 ikke vilde underkaste sig den prøjssiske Værnepligt, forlade Landet inden det fyldte syttende Aar, vel at mærke uden Udsigt til nogensinde at kunne komme hjem. En fredløs Sønderjyde, der prøvede paa at snige sig over Grænsen, var et jaget Vildt. Ja, der var endog en Landraad, som gav Gendarmen 10 Mark for at opsnappe en landflygtig Sønderjyde, men kun 3 Mark for en Vagabond.

Lidt efter lidt blev Nordslesvig — som det er blevet sagt — »et underligt Land uden mandlig Ungdom«. Da den yngre Generation enten var Optanter uden Stemmeret eller var i Landflygtighed, maatte det danske Stemmetal gaa betydelig ned ved Valgene. Fra 1871 til 1878 sank det med 37 %.

Samtidig paabegyndtes der et planmæssigt Fortyskningsarbejde. Retssproget blev Tysk, saa Forhandlingerne oftest maatte foregaa ved Tolk paa den anklagedes Bekostning. 1871 blev der udstedt en Forordning om, at Tysk skulde være Undervisningsgenstand i Skolerne 6 Timer ugentlig. 1876 blev der udstedt en Lov, som fastsatte 5 Aar som den yderste Frist for Brugen af Dansk i alle Amtsraad og kommunale Raad. —

Den 11 Okt. 1878 sluttes saa den Traktat mellem Prøjsen og Østrig, som blev offentliggjort i Febr. 1879, og hvori de to Stormagter erklærede § 5 for ophævet. Jeg skal ganske unnlade at komme ind paa en Bedømmelse af dette Skridts Retmæssighed, men holde mig til de Konsekvenser, det fik for Stillingen i Nordslesvig.

Traktaten af 11 Okt. 1878 fik for det første den Betydning, at Lederne af den *danske* Politik efterhaanden indsaa, at man maatte føre denne ind i helt nye Baner. Det nyttede ikke længere at demonstrere for Opfyldelsen af § 5 ved at nægte Eden i Landdagen og ved at unddrage sig den prøjssiske Værnepligt. I Længden vilde det være selvmorderisk for Befolkningen at underkaste sig den Aareladning, som den fortsatte Udvandring medførte. Derfor lyder Programmet i Firserne paa, at Landdagsmændene skal aflægge Eden og indtage deres Pladser i Berlin, og at Ungdommen skal blive hjemme, underkaste sig den prøjssiske Værnepligt og derved bevare Borgerret i Landet.

Det gælder nu at holde ud i det lange Løb, og man tager derfor fat paa et energisk Arbejde for at sætte Befolkningen i Stand til at modstaa alle Germaniseringsforsøg og bevare den nationale Ejendommelighed og Selvstændighed, der mere end alle Paragrafer giver et Folk Ret til Selvbestemmelse.

De danske Nordslesvigere stifter deres tre store Organisationer:

Sprogforeningen af 1881, som i vid Udstrækning spreder dansk Læsning over Nordslesvig,

Vælgerforeningen af 1888, som systematisk organiserer det politiske Arbejde over hele Landet, samt

Skoleforeningen af 1892, som sender Børn, der er naaet ud over den skolepligtige Alder, til Fortsættelsesskoler og Højskoler i Kongeriget.

Der oprettes endvidere en Række Foredragsforeninger, som faar den allerstørste Betydning ved at opdrage nye Kræfter til Deltagelse i det nationale Arbejde. Endelig faar den danske Presse med »Flensborg Avis« i Spidsen en hidtil ukendt Betydning. Nye Blade stiftes — som »Heimdal« i Aabenraa — og Tallet af Abonnenter paa danske Blade stiger i Løbet af 20 Aar til over det tredobbelte. Paa mangfoldige Maader hentes ogsaa aandelige Impulser fra Kongeriget. Først og fremmest maa i saa Henseende nævnes de danske Højskoler. Den Indflydelse, de har haft paa Aandslivet i Sønderjylland, staar overhovedet ikke til at maale.

Medens det i Halvfjerserne overalt var de ældre, der ledede Nordslesvigs Politik, saa er det karakteristisk for den følgende Periode, at i den er Ungdommen traadt frem i første Række. Hverken Værnepligten eller Skolen formaar at bryde Ungdommens danske Sindelag, og ikke faa Hjemmetyskere maa opleve at se deres Børn komme hjem fra Militærtjenesten som Tilhængere af den danske Sag.

At Ungdommen nu gør sig gældende, viser sig da ogsaa snart i de voxende Stemmetal ved Valgene. Det danske Stemmetal i det egentlige Nordslesvig, som i 1878 var 14,400, sank i Firserne til ca. 12,000, men hæver sig atter 1898 til 14,800.

Traktaten af 11 Okt. 1878 fik paa den anden Side den Betydning, at den prøjssiske Regering nu satte al Kraft ind paa at udslette Begrebet Nordslesvig, ikke blot i statsretlig, men ogsaa i national Henseende. 1878 indførtes det tyske Sprog i Skolerne, ikke som Undervisningsgenstand, men som Undervisningsprog i over Halvdelen af Skoletimerne, og i

1888 tog man Skridtet fuldt ud og indførte *udelukkende* tysk Skolesprog, idet der dog i en Del af Skolerne bevaredes 2 ugentlige danske Religionstimer. — Desuden er al dansk Privat-Undervisning faktisk forbudt. Videre kan man næppe gaa for at komme et Folks Sprog tillivs.

For at skaffe tysk Flertal i Amtsraadene indførtes der en Valgcensus, som af Hensyn til Tyskhedens Interesser vexlede fra Amt til Amt. I Sønderborg Amt har man endog forandret Census mellem to Valg for at faa det Resultat, man ønskede.

At det samtidig regnede med Presseforfølgelser, Udvisninger og Chikanerier af enhver Art, hører til Systemet. De meget elastiske prøjssiske Love benyttedes hensynsløst. Saaledes husker man fra den seneste Tid, hvorledes Friemenighederne i Bovlund og Haderslev har maattet anmelde hver enkelt Gudstjeneste som en politisk Forsamling, medens de tillige under et intetsigende Paaskud i flere Aar blev hindrede i at tage deres to nyopførte Kirker i Brug, indtil Overforvaltningsretten endelig underkendte det nedlagte Forbud.

Med alt det er Fortyskningen ingen Vegne kommen. Efter en Menneskealders Forløb var Stillingen den, at Danskheden ikke havde lidt noget nævneværdigt nationalt Tab i det egentlige Nordslesvig, men at tværtimod dansk Kultur og dansk Sindelag gjorde sig gældende i saa vide Krese som nogensinde. Alle Tvangsforholdsregler havde vist sig forgæves.

Vilde man fra tysk Side have taget Brodden af det nordslesvigske Spørgsmaal, havde en liberal Politik været den eneste kloge og mulige.

Man ved saare vel i Tyskland, at man fra det nuværende Danmarks Side al Tid kan gøre Regning paa loyal Anerkendelse af alle bestaaende statsretlige Forhold. Det mægtige tyske Rige kunde da vel have Raad til at tilstaa en Haandfuld danske Bønder Frihed til at dyrke deres danske Kultur og vedligeholde den nationale og kulturelle Forbindelse med deres Landsmænd nord for Grænsen. Men slig Politik er jo i Øjeblikket utænkelig i Tyskland — endsige i Prøjssen.

Da de tidligere Tvangsforholdsregler ikke havde hjulpet.

maatte Regeringen være betænkt paa nye og greb til Udvisningspolitiken. Den erkendte, at den havde forregnet sig: naar den havde troet, at Modstanden mod Fortyskningen vilde dø ud med den ældre Generation, og at de unge, der ikke havde kendt Danmark, og som havde faaet tysk Skoleundervisning, vilde slutte sig til den tyske Sag.

Tysk Skoleundervisning kan være et fortræffeligt Middel overfor en Befolkning, der er politisk indifferent, men den bliver virkningsløs overfor en Befolkning med en saa vaagen national Bevidsthed som de danske Sønderjyder. Den nye Overpræsident i Hertugdømmerne, Hr. v. Köller, indsaa da, at det gjaldt om at gøre Befolkningen sløv i politisk Henseende. Denne Erkendelse danner Kærnen i hans Politik. Det offentlige Liv, »Nationens egentlige Aandedrætsvirksomhed« — som det er bleven kaldt — skulde standses. Som Redaktør Mathiesen har sagt i »Modersmaalet«: *„man vil formene os at være danske i Fællesskab“*. Kunde man kvæle alle de Ytringsformer, hvori Befolkningens Danskhed gør sig gældende, vilde der ikke blive andet tilbage end selve Sproget Mand og Mand imellem. Det ønsker Hr. v. Köller ikke at udrydde. Han ved nemlig godt, at det Sprog, der er udelukket fra Skole og Retssal, og som ikke faar Lov til at ytre sig i et offentligt Liv — at dette Sprog snart vil tabe sin Modstandskraft.

Det Middel, Hr. v. Köller greb til for at standse det, han kalder »den danske Agitation«, var *Udvisningerne* — i den bestemte Form, at han udviste uskyldige for at straffe og skræmme danske Folk, som han ikke direkte kunde ramme, fordi de ikke i nogen Henseende havde forbrudt sig. De skulde *straffes* for deres Sindelag og *skræmmes* fra at benytte sig af deres lovlige Rettigheder som Borgere i den prøjssiske Stat.

Det var i Oktober 1898, at Hr. v. Köller med stor Styrke bragte dette Middel i Anvendelse. Slaget kom i Øjeblikket ret overvældende for de danske Nordslesvigere. Men i Kraft af de Egenskaber, som de har tilfælles med den danske Landbefolkning, sundede de sig snart, satte sig i Forsvarsstilling og lod Uvejret drive over.

Udvisningerne betød naturligvis Sorg og Ulykke for mange enkelte Familier, men de viste ogsaa, hvorledes Offer-villigheden voxer med Ulykken. I det hele og store bestod den danske Befolkning i Nordslesvig denne Ildprøve beundringsværdigt. To havarede Existenser søgte vel at fiske i rørt Vande ved at løbe over til Hr. v. Köller. Men da saa godt som ingen fulgte dem, fremhævedes derved kun yderligere det faste Sammenhold paa dansk Side.

Man kan nu mene, hvad man vil, om den Kamp, som de danske Sønderjyder i over en Menneskealder har ført for Bevarelsen af deres Sprog og Nationalitet. Man kan have Sympathi for denne Kamp eller ikke. Man kan stille sig ganske neutral — som Tilskuer, om man vil. Jeg skal ikke kalde den Mand for upatriotisk, som gør det.

Men én Ting har hidtil været betragtet som utænkelig, og det er, at en dansk Mand eller Kvinde skulde falde Sønderjyderne i Ryggen i denne Kamp.

Det er det, Fru v. Wildenradt-Krabbe har gjort.

Det er det, hendes Fader, Folketingsmand Krabbe, har tilraadet og billiget.

Det er derfor, Hr. Krabbe skal falde i Kallundborg.

II.

Fru v. Wildenradt-Krabbe.

Henrik Cavling har Æren af fra første Haand at have skaffet Offentligheden Oplysning om Overpræsident *v. Köllers* Hensigter med Udvisningspolitikken i Nordslesvig. I „*Politiken*“ for 27. November 1898 findes Redegørelsen for den Samtale, Cavling havde med Hr. v. Köller; Interviewet er ikke alene aldrig bleven dementeret, men dets Rigtighed anerkendtes senere af Hr. v. Köller selv, og dets Indhold godkendtes af den prøjssiske Indenrigsminister, Hr. *v. d. Roewe*, i Landdagen den 28. Januar 1899.

Det hedder i dette berømte Interview: »Hvorledes skal efter Excellensens Mening danske Sønderjyder forholde sig for at undgaa Udvisning?«

Hr. v. Köller svarede: »De skal holde sig fra Udflugter til Danmark, fra Højskolerne, fra danske Foreninger, fra Forsamlinger og Agitation.«

Om de danske Førere udtalte Hr. v. Köller dernæst: »Gustav Johannsen er en elskværdig Mand, som jeg kender fra Rigsdagen; Hanssen-Nørremølle og Jessen driver Levebrødspolitik. De er professionelle Urostiftere.«

Cavling spurgte senere: »Agter De at forsøge at fremtvinge en fuldstændig Germanisering af Nordslesvig, og hvilke Midler vil De anvende?«

Hr. v. Köller svarede: »Ingen! Jeg vil slet ikke udrydde, men tværtimod bevare det danske Sprog.«

Samtalen ender med følgende Ytring af Hr. v. Köller: »Danskerne har begyndt Krigen; jeg har ingen Interesse af at føre den; men jeg forlanger Fredssignalet givet i de slesvigske Blade, og faar jeg det ikke, saa skal jeg skaffe Ro; der skal blive Ro!«

Disse Fredsbetingelser vilde for de danske Nordslesvigere være ensbetydende med politisk og nationalt Selvmord. Ikke desto mindre var der to Mænd, d'Hrr. *J. H. Bjørnshauge* og *S. v. Lachmann*, som troede at kunne hjælpe paa deres forfaldne Sager ved at gaa Köllers Ærinde. *J. H. Bjørnshauge*, som var Ejer af det gamle, danske Blad „*Dannevirke*“, forlangte henimod Slutningen af Aaret 1899, at dettes Redaktør, *M. C. Mathiesen*, skulde optage en Artikel, der raadede de danske Nordslesvigere til at tage deres Børn hjem fra de danske Højskoler og Efterskoler og sende dem til den nyoprettede tyske Landbrugsskole i Aabenraa. Da Redaktør Mathiesen nægtede at optage denne Artikel, gav Hr. Bjørnshauge ham Afsked og søgte en Redaktør, der vilde lede Bladet i den nye Kurs. *Men ingen dansk Sønderjyde vilde overtage dette Hverv.*

Da var det, at Hr. Bjørnshauge fandt en Dame her fra Kongeriget, Fru v. Wildenradt-Krabbe. *Hun var villig.*

Det hedder sig, at »det var en fransk Korrespondance-artikel af hende til et belgisk Blad, der i Oversættelse var kommen ham for Øje og havde foranlediget ham til at henvende sig til hende.«

Det er forbeholdt Fremtiden at skaffe Oplysning om, ad hvilke Veje denne Artikel i Oversættelse er kommet Hr. Bjørnshauge for Øje. Men naar man betænker, at Hr. Bjørnshauge just Aaret i Forvejen som Ejer af »Dannevirke« havde faaet udvist *alle* danske Undersaatter, der hørte til Bladets Personale, lige fra Faktoren og til Gaardskarlen — hvis intimeste Forhold til Bladet bestod i at køre med det til Posthuset paa en Trækvogn — saa er det i hvert Fald ikke rimeligt, at han nu skulde indlade sig paa et saa sorrykt Forehavende som at tage en dansk Undersaat til *Redaktør*, uden at han, som dog paa den Tid vitterlig havde Forbindelse med Hr. v. Köller, følte sig sikker paa, hvorledes man paa højere Steder vilde opfatte den Sag.

Det være nu, som det vil. Hvad enten der har bestaaet en Aftale mellem Hr. Bjørnshauge og Hr. v. Köller, eller det blot skyldes et vidunderlig heldigt Sammentræf — saa meget er sikkert, at Fru v. Wildenradt-Krabbe som Redaktør af »Dannevirke« i et og alt har lagt det v. Köllerske Program til Grund for sin Redaktionsvirksomhed.

Alene den Omstændighed, at hun har faaet Lov til at opholde sig i Sønderjylland i over et Aar, viser tilstrækkelig, at hun har været et Redskab for v. Köllers Planer.

Men alligevel skal jeg til Overflod bevise det.

Fru v. Wildenradt-Krabbe har intet Steds i Bladet udviklet sit Program. Men den 29. Januar 1900 skriver hun:

»Dannevirke« har *ikke* forladt sit gamle Standpunkt, vi ønske kun en noget forandret Taktik i det gamle Program. Ved rolig fortsat Læsning af »Dannevirke« vil alle vore Læsere kunne forstaa os.

Jeg følger denne Anvisning og begynder med nogle af de lettest *forstaaelige* Artikler.

Under Overskriften »Rusland og Finland« optager »Dannevirke« for 17. Februar 1900 et Par Telegrammer fra *Ritzaus*

Bureau. Det ene Telegram angaar et kejsertiligt Reskript, rettet til Generalguvernøren over Finland, hvori der tales om den ophidsede Stemning, som var opstaaet i Finland paa Grund af den forestaaende Omordning af Militærvæsenet. Kejseren udtaler i den Anledning:

»Til min Beklagelse ser jeg af de Taler, der blev holdte, at Stændernes »Talmän« ikke ere overbeviste om den almindelige samfundsmæssige Nytte af disse Forholdsregler, og at de have tilladt sig upassende Udtalelser om disse.
 »Jeg venter af Dem [Generalguvernøren] en energisk Optræden, hvorved den Anskuelse, der forstaar den sande Betydning af Styrkelsen af Baandene mellem Riget [Rusland] og Storfyrstendømmet, kan befæstes blandt den finske Befolkning, saaledes at det finske Folks undersaatlige Hengivenhed, hvorom jeg ikke nærer Tvivl, kan komme til at vise sig i Gærningen og lette Opfyldelsen af mine Befalinger.«

Det andet Telegram meddeler, at Generalguvernør Bobrikoff indskærper, »at det ikke kan tillades, at der fremkommer Artikler, der ikke ere i nøje Overensstemmelse med de Tanker, som ere udtrykte i Generalguvernørens Reskript af 8. Juni.«

I Anledning af disse to Telegrammer skriver nu Fru v. Wildenradt-Krabbe:

Det finske Folk fortsætter Kampen for sin Ret og sin Frihed uden et eneste Øjeblik at lade sig forlede til ubesindige Udtalelser eller overilede Skridt og uden at opgive blot en Haarsbred af den Loyalitet og undersaatlige Hengivenhed, som de skylder, og som de stedse har vist Landets Fyrste. For et saadant Folk vil og maa der komme lykkelige og lyse Tider igen, om det end fremdeles ser mørkt og truende ud.

Den Formaning til Loyalitet og undersaatlig Hengivenhed, som Fru v. Wildenradt-Krabbe herigennem indirekte giver de danske Sønderjyder, er næppe til at tage Fejl af. Man ser, at Fru v. Wildenradt-Krabbe allerede paa dette Tidspunkt saare vel har forstaaet, at hun lever i Nord-slesvig af en Generalguvernørs Naade — en Generalguvernør, som sikkert ikke kan tillade hende, den danske Under-

saat, at fremkomme med »Artikler, der ikke er i nøje Overensstemmelse med hans Tanker.«

Der findes ganske vist i Begyndelsen af Fru v. Wildenradt-Krabbes Redaktionsvirksomhed et Par Artikler i Bladet, som kunde tyde paa en lille Uoverensstemmelse med »Generalguvernøren«. Men det er tydeligt, at de kun er komne ind i Bladet for ikke at gøre Forandringen i Taktik altfor pludselig.

I en Artikel af 10. Februar kritiseres saaledes, at en Enkefru *Stamps* Børn er sat under Formynderskab af Pastor Jacobsen i Skærbæk. Men naar man ved, at denne Artikel kun er optaget i Bladet paa indtrængende Opfordring fra dansk Side, og naar man dernæst læser Artiklen og ser, at Kritiken halvvejs former sig til et Forsvar for den tyske Fremgangsmaade — saa kan man næppe tillægge den stor Betydning.

Den 24. Februar forekommer endvidere en Artikel med Overskrift »Hr. Pastor Jacobsens Disputats til Bispehaten«, som i en harcellerende Tone gengiver en Tale af Skærbæk-Præsten. Virkningen af denne i en halvt fidel Tone holdte Artikel svækkes betydelig, naar man véd, at Pastor Jacobsen ikke har taget sig den mere nær, end at han ivrig arbejder for Udbredelsen af Fru v. Wildenradts Blad.

Efter egentlig danske Udtalelser i Bladet kan man forøvrigt lede med en Kikkert. Det er kun lykkedes mig at finde to.

Den ene findes 27. Marts 1900 og indeholder en »rygtevis Meddelelse« om, at Hr. *Mussmann* til Mariessminde ved Haderslev skulde have solgt sin store Ejendom *Kehlet* for 350,000 Mark til den prøjssiske Regering:

Uden absolut Sikkerhed vægrede vi os ved at tro paa denne beklagelige Handel, der især fra en Mand i Hr. *Mussmanns* Stilling og økonomiske Forhold forekom os ganske uforklarlig.

Beklagelsen taber noget af sin Betydning, naar man læser følgende Interview (af »Skobelev«) i Bladet „*København*“ for 28. September:

»Omgaas De den Hr. Mussmann, som solgte sin Gaard til Tyskerne, og er det sandt, at De skal giftes med ham?«

Fruen: »Gud nej! Han er jo skaldet — men han er forresten ikke dum — og saa morer det baade ham og mig at drille vore Forfølgere. Han har ogsaa sagt for Spøg til mig, at hvis jeg en Dag skulde blive truet med Udvisning, saa kunde han jo — — nu ja, De forstaar!«

Endelig findes der den 25. August en Notits om Kirke- og Skolesagen, hvori der staar:

At det vilde være yderst politisk uklogt at berøve den danske Befolkning i Nordslesvig noget som helst af det Minimum af dansk Skoleundervisning, de endnu har, vil intet intelligent Menneske kunne benægte¹⁾.

Hvad der kan siges om dette Spørgsmaal fra et moralsk Standpunkt, vil vi ikke en Gang omtale, men politisk uklogt vilde det være, at slaa den danske Befolkning yderligere paa dette Omraade.

Aabenbart kan denne spagfærdige Udtalelse godt forliges med Hr. v. Köllers Ønske om at »bevare det danske Sprog.«

Men saa er jeg ogsaa færdig med, hvad der findes af danske Udtalelser i »Dannevirke« i Fru v. Wildenradts Redaktionstid²⁾. — Derimod er det en let Sag i »Dannevirke« at finde en Syndflod af Ubehageligheder til de danske Sønderjyders Førere og en systematisk Nedrakning af den nationale Bevægelse dernede. Jeg skal imidlertid indskrænke mig til at citere et Par af de Artikler, hvori det nye Program træder tydeligst frem. 1ste Maj 1900 findes saaledes en Artikel med Overskriften: »Protest-Partiet og Parade-Partiet«. Det hedder heri:

For Tiden er der ikke noget andet Protestparti i Slesvig end »Dannevirke« og dets Venner. De andre, det er Paradepartiet.

1) D. v. s.: 2 ugentlige Religionstimer. Intetsteds i Fru v. Wildenradts Blad er der nogensinde Tale om at rejse Krav om blot et Minimum af virkelig dansk Undervisning i Nordslesvig.

2) Nummeret af 26. Juli 1900 indeholder dog et Mindedigt om Istedslaget.

Det sidste er naturligvis det behageligste og mest indbringende — ikke for Befolkningen — men for de paraderende

Pressen er idel Taarer og Klager. — den har givet de danske »Sønderjyder« en dyngvaad Næseklud til Fane.

I en anden Artikel: „*Maalet og Midlerne*“ (14. August 1900) hedder det:

Udvisninger, ødelagt Forsamlingsliv og Optanters og Optantsønners hjemløse Tilværelser følger i Paradepressens Fodspor. — Hvad byder den Befolkningen til Trøst og Gjen-gæld??

»Vi gør ikke andet, end hvad der er vor Ret«, lærer Pressen den danske Nordslesviger at sige; det passer nu ikke alle Tider, men selv, naar det passer, beviser det ingen Ting. Man har ogsaa »Ret«, juridisk Ret, til at gaa over Bækken efter Vand, — men formaalstjenligt er det ikke.

Forvirrende og i højeste Grad demoraliserende virker denne Strid, der forglemmende Maalet, føres blot for Stridens Skyld.

Intet Middel regnes uværdigt.

Som man ser indeholder disse Artikler intet andet end en Variation over det af Hr. v. Köller opgivne Thema: »Danskerne har begyndt Krigen« — »De skal holde sig fra danske Foreninger, fra Forsamlinger og Agitation.«

Jævn-sides hermed gaar i »Dannevirke« under Fru v. Wildenradt-Krabbes Ledelse en Strøm af Skældsord mod danske Blade og navngivne danske Mænd. „*Det danske Smudsblad i Aabenraa*“ kalder hun (7. August 1900) Landdagsmand H. P. Hanssens Blad »Heimdal«; 10. September s. A. hedder det: „*Jammer-Trompeten i Aabenraa*“. Om det danske Blad »Modersmaalet« i Haderslev skriver hun (26. April 1900):

Dette Maadelighedens og Halvdannelsens Organ troede, at der var nogen, der tænkte paa det! . . . »Modersmaalet«, som kun besidder det banaleste, mest platfodede hverdags Dansk, hvis Stil er et Luntetrav ud ad alfar Landevej, og hvis Begreber indskrænker sig til den aller snevreste Horizont, aner slet ikke, hvad et stilfuldt, farverigt, eget Sprog vil sige, og hvad der fordres af en dannet Journalist.

Og hun fortsætter:

Overalt — undtagen her i det danske Slesvig, hvor Folk ikke har kunnet faa bedre — forlanges der af den, der vil være Journalist eller Forfatter, foruden Kundskaber og Begavelse, et helt andet Sprog end det fladbundede, der bruges til Dagligdagssnak, eller det begrænsede, ubehjælpelige Materiale, den primitive Dannelse har til sin Raadighed.

Sproget skal være under ens Pen, som Violinen i Virtuosens Haand, hvor hver Stemning og Tanke fra den grelleste til den blødeste, i Dur og i Mol, skal kunne finde sit klare, fuldtonende Udtryk, en Harpe, hvor ingen Strænge mangler!

Men, se det har »Modersmaalet« (det Navn passer paa Bladet i Nørregade, som »Napoleon« paa en Lappeskrædder) — ikke mere Begreb om end en Blind om Farver.

Gud forlade mig min Mangel paa musikalsk Sans, om ikke denne Stil snarere minder om en vis uarticuleret Skryden end om Violinen i Virtuosens Haand!

Den 24 Juli 1900 findes endvidere i »Dannevirke« en Artikel med Overskriften »Sabroe, Jul. Nielsen og Folkebanken i Aabenraa« — i Anledning af, at et dansk Konsortium havde erhvervet »Dannevirke« af Folkebanken i Aabenraa, til hvem Bjørnshauge i sin Tid havde overdraget Bladet. Det hedder heri:

Deres Paastand om Kjøb af Bladene er Bedrageri — og de ved det.

Beviset for, at de Herrer selv ved det, har de til Overflod givet ved, at anse det for nødvendigt at overrumple Redaktionen og Personalet paa »Dannevirke« — *at overrumple os og lyve for os*

De Herrer Sabroe og Jul. Nielsens Paastand om Kjøb af Bladene var — Bedrageri.

Fru v. Wildenradt-Krabbe har senere selv fremhævet, at hun for disse Udtalelser kun blev idømt en Bøde paa 10 Mark.

Den danske Sags Førere behandler hun paa følgende Maade i en Artikel af 7 Maj 1900 med Overskriften »De uangribelige Mænds Vaaben«:

»Enhver, der kan Dansk nok til at læse Kongeriget Danmarks Blade, kan gennem dem belæres om, at de danske Ledere i Nordslesvig er ædle, modige, højsindede og uangribelige Mænd.

Legenden er smuk, og de Herrer handler ilde i at gøre den til Skamme.

Sørgeligt er det at konstatere, at disse ædle, modige Mænds eneste Argument og Vaaben, overfor en fra deres afvigende politisk Mening, er: *Økonomisk Krig, Trusler og Boycotning.*

Vi nærer ingen personlig Uvilje mod nogen Mand her nede, og forfølger ingen, men en af de Herrer har været saa venlig selv at aabenbare os sit inderste Væsen, og det er »Heimdal«s Chef-Redaktør, Hr. Hans Peter Hanssen, kaldet Nørremølle. Denne Mand, hvis politiske Standpunkt er at være Højremand med »Nationaltidende« og sine Abonnenter og Venstremand med »Politiken« og en Del af sine Venner (i Kongeriget), denne Mand har givet os i Hænde et utroligt Exempel paa Boycotnings-Systemets yderste Brug.«

Saa kommer en ganske interesseløs Historie om, at »Heimdal« har afbrudt en Forbindelse med et Korrespondance-Bureau.

Senere hedder det i samme Artikel:

»Dannevirkes« Venner forstaar, at overdrevne Klager *er u værdige* og unyttigt forlyver Situationen, at den danske Nordslesviger under Arbejdet for at vedligeholde sit Sprog og sin Danskhed ikke skal undervurdere de Goder, han endnu har, men i Stilhed og *klogt* benytte ethvert Middel til at *øge* og *styrke* dem. Og af de Midler, som den danske Bonde i Slesvig endnu kan skaffe sig til det danske Sprogs Vedligeholdelse, er danske Tjenestefolk et af de vigtigste.

Med andre Ord: Fru v. Wildenradt-Krabbe retter her et Angreb paa de danske Nordslesvigere, fordi de ikke et Øjeblik svigtede den danske Sag, da de fik Valget mellem at bøje sig for Udvisningspolitiken eller miste deres Tjenestefolk.

Hun fortsætter:

. . . At indføre danske Tjenestefolk er at indføre selve det levende danske Sprog. Det er det danske Sprog paa

Gader og i Butiker, det er fremfor alt det danske Sprog i Børnenes Ører.

Atter konstaterer jeg den uøjeste Overensstemmelse med Hr. v. Köllers Ord:

Jeg vil slet ikke udrydde, men tværtimod bevare det danske Sprog Det ene Sprog læres i Hjemmet, det andet i Skolen. Det er en stor Fordel for Børnene.

Det hedder dernæst yderligere, stadig i samme Artikel:

Det er rart at drikke Kaffe ved et patriotisk Møde og springe op paa en tom Tønde og sige: »Vi lader os ikke kue« — men det er *nyttigere* for den danske Sag at holde danske Tjenestefolk

Om nogen bliver udvist af de indførte Tjenestefolk, saa mistede de vel hverken Arme eller Ben af det, eller deres fem Sansers Brug. De skifter Kondition, det er det Hele.

Skulde nogen kunne være i Tvivl om Betydningen af disse Udtalelser, da turde det være nok at henvise til Fru v. Wildenradt-Krabbes utilsløret brutale Ytringer til Bladet »København« 28 Sept.:

»Ja, var de [Udvisninger] saa urimelige! Og tror De ikke, at de har hjulpet? Det er blot Førerne, som vedbliver med de grove Ord, Befolkningen gør det ikke.«

Videre kan man næppe gaa i Retning af at gøre sig til Talsmand for Hr. v. Köllers Tanker. Fru v. Wildenradt-Krabbe gør dog et Skridt endnu — helt ud i det utrolige. Hr. v. Köller omtaler hele Tiden Danmark paa sømmelig Maade. Som alle Renegater søger imidlertid Fru v. Wildenradt-Krabbe at overtræffe sit Forbillede.

Lørdag den 5. Maj optager »Dannevirke« efter et dansk Blad en Artikel om Forholdene i Vestindien i Guvernør Birchs Dage, der ender saaledes: »Men det er morsomt at se Billedet af dansk Regeringskunst saa at sige en miniature malet af en af dem, der har haft bedst Lejlighed til at se det paa nært Hold.«

For egen Regning tilføjer nu Fru v. Wildenradt-Krabbe

»Saaledes skriver det danske Blad og kun alt for sandt — Danmark er verdensberømt for at lade sig beherske af sine svageste Hoveder. Europa ender med at tro, at alle Hoveder med Hensyn til politisk Begavelse er svage i det lille Danmark. Dette lille, flade, letoverskuelige Land, som det — naar deres Politik har kompromitteret Freden — vil give langt mindre Hovedbrud at annektere, end Boernes Sumpe og Bjerge i det fjerne Sydafrika for Tiden giver Englænderne.«

Denne Udtalelse betegner Højdepunktet. Fra den anden Side Grænsen truer en dansk Rigsdagsmands Datter — med Annektion!

III.

Plakaten.

Det er bekendt, hvorledes Fru v. Wildenradt-Krabbe gjorde alt for at undgaa at udlevere »Dannevirke« (og dets Aabenraa-Udgave »Freja«) til dets retmæssige Købere. Fremfor at udlevere »Dannevirke« i danske Hænder foretrak hun 15. Sept. 1900 aldeles pludselig at standse Bladet og anmelde til Postvæsenet, at »Dannevirke« var ophørt at udkomme. Den Situation, hun derved havde skabt, skyndte den tyske Redaktør, Hr. *K. Strackerjan*, sig at benytte ved hos Postvæsenet at beslaglægge Navnene »Dannevirke«-»Freja«, saa at de danske Købere af Bladet nu maa føre Proces for at komme til deres Ret.

Efter at dette var sket, udsendte Fru v. Wildenradt-Krabbe en Reklameplakat om, at hun fra 1 Okt. 1900 for egen Regning vilde udgive et Blad under Navn af »Det gamle Dannevirke«. Denne Plakat blev opslaaet i Nord-slesvig paa Gadehjørner og offentlige Bygninger — ja, i Tønder var det endog en tysk Redaktør, der paatog sig at sørge for Udbredelsen af Plakaten.

I dette Aktstykke staar der med store Bogstaver bl. a. :
Mod Vold og Overmod! For Danskes Fred og Ret!

Til den 1 Oktober udkommer

„Det gamle

Dannevirke“.

»Det gamle Dannevirke« vil i alt trofast følge Peter Christian Kochs Spor. Peter Christian Koch, den udmærkede danske Mand, der udgav det første danske Blad, kaldet »Dannevirke«, skrev i dets første Nummer i Aaret 1838:

I fjerne Oltids Dage
 Den ædle Dannebød
 Et Dannevirke rejste
Mod Vold og Overmod.
 Den Mur, som mægtig knejste
 I Muld er sunken hen,
 Men Aanden som den rejste
 End overlever den.

Og af sin Grav det stiger
 Forynget frem igen,
Det gamle Dannevirke —
 Ej mer af Muld og Sten,
 Men rejst i Aandens Rige
 Fornyet stander det,
 Beredt igen at værne
For Danskes Fred og Ret.

Disse Ord sætter »Det gamle Dannevirke« i Højsædet som sit Motto, vi kæmpe: »Mod Vold og Overmod — For Danskes Fred og Ret«.

»Det gamle Dannevirke« vil værne om det danske Sprog og kæmpe for den danske Sag.

Danske Nordslesvigere, som elsker Eders Sprog og ønsker at se Danskheden bevaret for Eders Børn og Børnebørn til fjerne lykkeligere Tider:

Hold „Det gamle Dannevirke“.

Danske Nordslesvigere, der vil kunne bestaa i Tidens Kamp:

Hold „Det gamle Dannevirke“.

Danske Nordslesvigere, der vil holde Modet og Haabet oppe:

Hold „Det gamle Dannevirke“.

Næppe nogensinde er der sendt falskere Plakat ud i Verden. Den Vold og Overmod, »Det gamle Dannevirke« vil kæmpe imod, det er dansk Vold og Overmod.

Naar »Det gamle Dannevirke« vil kæmpe for Danskes Fred og Ret, saa er Meningen, at det vil kæmpe for Dan-

skes Ret til at være i Fred for det, som Hr. v. Köller kalder: danske Agitatorer — d. v. s. Befolkningens kaarne Førere.

— Eller tror man virkelig, at de tyske Myndigheder vilde lade en Plakat hænge $\frac{1}{2}$ Time paa Gadehjørnerne, hvis denne Plakat var rettet mod tysk Vold og Overmod!

— Eller vilde man under andre Omstændigheder taale offentlige Opslag af danske Vers — i det Land, hvor der er Straf for blot at nynne dem!

Men skulde nogen endnu være i Tvivl om Karakteren af det Bladforetagende, som indledes med denne Plakat, vil jeg blot oplyse, at »Det gamle Dannevirke«, naar det nævner Danmark, vechselvis haanligt kalder det »Moderlandet« (i Gaaseøjne) eller »Christian den 9's stakkels Land«, ligesom Sønderjyderne spottende kaldes »de tabte Børn« — ogsaa i Gaaseøjne.

Skulde man tro det muligt, at en dansk Rigsdagsmand har givet sit Bifald tilkende overfor denne Haan mod de danske Sønderjyder?

IV.

Folketingsmand Krabbes Godkendelse af Datterens Handlemaade.

Lad Hr. Krabbe stande til Rette
for sine politiske Gærninger.
Den 21 Januar 1901.
J. C. Christensen.

Der er virkelig Folk, der tror, at Bevægelsen mod Hr. Krabbe er rejst »for at ramme Faderen i Stedet for Datteren, som man ikke kan ramme.« (Folketingsmand *J. C. Christensen* i »Kallundborg Dagblad«, 21 Jan.). Eller man tror, at vi angriber Hr. Krabbe, fordi han ikke offentlig har villet misbillige sin Datters Optræden i Nordslesvig.

Paa Kallundborg-Mødet udtalte jeg udtrykkelig — og det er vedblivende min Opfattelse — at en Fader aldrig

kan have nogen Forpligtelse til offentlig at udtale sig mod sin Datter, hvis hun da ikke ligefrem falskelig har paaberaabt sig hans Navn. Havde Hr. Krabbe derfor under hele denne Sag taget det Standpunkt at *tie* — *tie* som en Mur — saa kunde han med Foragt have afvist enhver, der vilde sætte hans gode Navn i Forbindelse med Datterens Virksomhed.

Nej, naar vi angriber Hr. Krabbe, saa er det, fordi han delvis har givet Stødet til Datterens Virksomhed, fordi han offentlig har godkendt og forsvaret den og derved gjort sig baade meddelagtig og medskyldig i den. —

Paa Kallundborg-Mødet den 26 Jan. d. A. udtalte Hr. Krabbe (efter »Nationaltidendes« Referat 27 Jan.) de Ord: »Nu er der altsaa rettet en Agitation mod *mig* paa Grund af en Virksomhed, der udøves af en *anden* end *mig*.«

Ligesom den nyfødte Hermes, der havde stjaalet Apollos Oxer, hyllede sig i sit Svøb igen og lagde sig i sin Vugge, som om intet var passeret, saaledes er det den paatagne Naivitet, der præger hele Hr. Krabbes Optræden i denne Sag.

I „*Vort Land*“ for 6 Okt. 1900 findes nemlig et Interview af Folketingsmand, Herredsfoged Christopher Krabbe. Dette Interview er ikke blot aldrig bleven dementeret, men det *kan ikke dementeres*, da det er gengivet i Bladet *efter et Manuskript, der er egenhændig gennemrettet af Hr. Krabbe*. Heri hedder det:

Henimod Jul [1899] kom min Datter til mig og sagde, at hun havde faaet et Tilbud om at være Redaktør af »Dannevirke«. Hun kendte ikke Udgiveren, Hr. Bjørnshauge, der havde gjort hende Tilbudet Men hun mente, at »Dannevirke« havde et gammelt og godt Navn i den danske Presse i Sønderjylland, og hun var tilbøjelig til at modtage Tilbudet. Jeg bekræftede hendes Opfattelse af »Dannevirke«; i tidligere Tider havde jeg kendt det meget godt, og Bladet var anset nok til, at hun uden Risiko kunde overtage dets Redaktion. Saa afsluttede hun Kontrakt med Udgiveren.

Hr. Krabbe beklager sig endvidere over, at der strax »blev *rettet hadefulde Angreb* paa hende i Anledning af nogle hende aldeles uvedkommende Stridigheder mellem en tid-

ligere Redaktør og Udgiveren« (jvfr. S. 9), og han tilføjer, at disse Angreb fremkom »uden den fjærneste Grund«:

Hun er saa dansk som nogen. Hun er gaaet til sin Gærning i Haderslev med god Vilje til at virke for Danskhedens Sag.

Som man ser — det er den paatagne Naivitet og intet andet, der karakteriserer Hr. Krabbes Udtalelser. Han gør det til den uskyldigste og ligefremmeste Sag af Verden, at Datteren overtager Redaktionen af et *anset* Blad i Haderslev!

Havde det drejet sig om Overtagelsen af et Blad i Grenaa, kunde Hr. Krabbe næppe have undgaaet at sysselsætte sig med det Spørgsmaal, om Bladet skulde være Højre eller Venstre, moderat eller radikalt, — hvis han da ikke med sin bekendte Ulyst til at vælge mellem Standpunkter vilde have svaret: Det skal være *min* Datters Blad!

Her er imidlertid ikke Tale om Grenaa.

»Hun er gaaet til sin Gærning i *Haderslev* med god Vilje til at virke for Danskhedens Sag«, siger Hr. Krabbe. Men har Hr. Krabbes Datter da overhovedet nogen Gærning at udføre i Haderslev? *Kan* danske fra Kongeriget saaledes uden videre overtage en Gærning i Haderslev for at virke for den danske Sag?

Hr. Krabbes Udtalelser har aabenbart altid deres Styrke — og Svaghed — i det, de *ikke* siger.

Allerede Datterens mere aabnemundede Udtalelser til Bladet »København« (28. September 1900) viser, at Hr. Krabbes Rolle i denne Sag ikke udelukkende har været det nyfødte Barns. Thi da Fru v. Wildenradt-Krabbe blev spurgt:

— Hvorfor rejste De til Slesvig? Var det for at faa et Levebrød eller for at gavne Danskheden? Søgte De Stillingen, eller blev den Dem tilbudt, og i saa Fald af hvem?

Saa svarede Fruen:

Det er sagt, at Hr. v. Köller eller hans skulle have anmodet mig om at tage Affære. Det er ganske urigtigt, ligesom det er forkert, naar det siges, at jeg har fortrængt

»Dannevirkes« gamle Redaktør, Hr. Mathiesen. Bladets Udgiver, Hr. Bjørnshauge, henvendte sig bl. a. til min Fader, Folketingsmand Krabbe. Denne foreholdt mig da, at jeg her baade kunde faa en Existens og gøre en god Gærning. Saa tog jeg derned. Jeg havde jo ikke mindst Hensyn at tage til min lille Søn.

Det fremgaar for det første heraf, at Hensynet til at skaffe Datteren en Existens har spillet en væsentlig Rolle, da Hr. Krabbe tiltraadte sin Datter det skæbnesvangre Skridt.

Her ligger Hr. Krabbes første utilgivelige Fejl — den grænseløse *Letsindighed*, hvormed han sætter Datterens Existens over Hensynet til de Interesser, der netop i Udvisningsperioden stod paa Spil for de danske Sønderjyder.

Det fremgaar endvidere af de anførte Udtalelser, at Hr. Bjørnshauge har henvendt sig direkte til Folketingsmand Krabbe. Yderligere oplyser Fru v. Wildenradt-Krabbe i »Det gamle Dannevirke« (10. Oktober 1900), at det var i Enkefru *Hagens* Hus, Nørrefarimagsgade Nr. 21 i Kjøbenhavn, at hun »første Gang var indbudt sammen med Hr. Bjørnshauge«. Hr. Bjørnshauge har altsaa personlig været i Kjøbenhavn for at føre Forhandlingerne angaaende Overtagelsen af Bladets Redaktion. Følgelig er der en vis Sandsynlighed for, at hans »Henvendelse« til Hr. Krabbe har været mundtlig, eller at de Herrer ialtfald under Bjørnshauges Ophold her i Byen har truffet hinanden.

Men hvad enten nu Henvendelsen har været mundtlig eller skriftlig, saa er det ganske utænkeligt, at to saa gamle Politikere som d'Hrr. Krabbe og Bjørnshauge skulde give sig til at forhandle om, hvorvidt Hr. Krabbes Datter kunde gøre en god Gærning ved at overtage et Blad under saa usædvanlige Forhold, uden at først og fremmest det Spørgsmaal maa være bleven klaret mellem dem: *Hvilken Politik skal Bladet føre?*

Lige saa sikkert maa Hr. Bjørnshauge have gjort Hr. Krabbe opmærksom paa, at Bladet skulde føre en anden Politik, eller i hvert Fald en *noget* anden Politik end den, der hidtil var ført fra dansk Side. At dette virkelig ogsaa maa forholde sig saaledes, finder jeg bekræftet ved Hr. Krabbes Ytring i »Vort Land« (6. Oktbr.):

Hendes Opfattelse af denne Sags Tarv kan være noget paavirket — i et og andet maaske klarer — ved langvarigt Ophold i Udlandet.

Det andet Spørgsmaal, der maa have været fremme i Forhandlingen mellem de to Parter, er dette:

Naar »Dannevirke« i det sidst forløbne Aar, ligesom de andre danske Blade i Sønderjylland, har faaet udvist alle de danske Undersaatter, som stod i dets Tjeneste, hvorledes skulde det da kunne tænkes, at Fru v. Wildenradt-Krabbe vilde blive taalt som *Redaktør*?

Hertil kan Hr. Bjørnshauge, eller hvem der nu har forhandlet paa hans Vegne, ikke have svaret Hr. Krabbe andet, end at den Politik, der fremtidig skulde føres i Bladet, rimeligvis vilde være Hr. v. Köller mere behagelig eller i alt Fald mindre ubehagelig end den tidligere. saa at en Udvisning næppe vilde være at vente.

At Fru v. Wildenradt-Krabbe nu ogsaa fuldt ud har forstaaet, hvorfor hun fik Lov til at blive *Redaktør* for et Blad i Sønderjylland, medens det var forment det samme Blad at have en dansk Undersaat til *Gaardskarl* — det giver hun selv med største Frejdighed Udtryk i følgende Linjer i »Det gamle Dannevirke« (10 Okt. f. A.):

»Men netop fordi Udvisningerne ikke er Maalet, men kun Midlet, kan enhver Dansk¹⁾, der tiltræder en klogere dansk Politik, let begaa sig her. og jeg lettere end nogen anden, fordi jeg som Redaktør har Lejlighed til at udtale, i hvor høj Grad en klogere politisk Holdning er tilraadelig.«

Man ser altsaa, at »Redaktøren« er sig fuldt bevidst, hvilke Forpligtelser hun har paataget sig overfor »Gouvernøren«. — Tydeligere kunde det umulig udtales, at Fru v. Wildenradt-Krabbe selv netop er *Midlet* i Hr. v. Köllers Haand!

¹⁾ Her tilføjer Fru v. Wildenradt-Krabbe følgende Note: »Om Tjenestefolk taler jeg ikke, da de i dette Tilfælde er den upersonlige Masse, der slaaes i Flæng, — for andres Skyld.«

At Hr. Krabbe skulde være mere tungnem end sin Datter — det har man vel ikke Lov til at gaa ud fra. Men hvis han skulde sige, at han slet ikke har tænkt over de her omhandlede Spørgsmaal, da han raadede sin Datter til at overtage Gærningen i Haderslev, saa maa Svaret blive, at den Mand, der i en saa vigtig Sag ikke kan tælle til fem — han har ikke sin Plads i den danske Rigsdag.

Folketingsmand Krabbe viger altsaa ikke tilbage for at paatage sig det Ansvar at sende sin Datter til Haderslev for at føre en anden Politik, eller i hvert Fald en anden Taktik, end den, der hidtil fra dansk Side var fulgt. — Skulde man tro, at det var den samme Mand, som Aaret efter i en Nytaarstale i Kjellerup udtaler sig saaledes:

Derefter [d. v. s. efter at § 5 var erklæret for ophævet] er Fortrykningsbestræbelserne drevne med endnu større Kraft end hidtil. Men heldigvis er disse Bestræbelser ikke lykkedes, takket være Sønderjydernes sejge og udholdende Kamp for Danskhedens Bevarelse.

Naar Hr. Krabbe, der altsaa, som denne Udtalelse viser, er klar over den sønderjyske Kamps Betydning, ikke desto mindre tilraader sin Datter at rejse til Sønderjylland for at føre, om det saa blot var en anden Taktik, og gør dette uden at raadføre sig med de Mænd, under hvis Førelse denne Kamp hidtil er lykkedes — da turde det vel være en politisk Forbrydelse! De danske Sønderjyder er ikke saa mange i Tal, at de har Raad til at dele sig i flere Partier. Enhver Splitelse imellem dem indbyrdes maa absolut betyde en Svækkelse i den nationale Kamp.

Allerede denne ganske egenraadige Indgriben i det sønderjyske Spørgsmaal for at skaffe sin Datter en Existens burde have været nok til at fælde Hr. Krabbe som Politiker. Herved er han imidlertid ikke bleven staaende. Da Fru v. Wildenradt-Krabbe nogen Tid havde gjort »sin Gærning« i Haderslev, kom to Mænd op til Hr. Krabbe for i eget og andres Navn at bede ham om at advare hende eller i hvert Fald faa hende til at raadføre sig med de danske Førere. Hertil svarede Hr. Krabbe: „*Min Datter! Raadføre sig med de danske Førere! Hun, som i Aand og Intelligens er dem*

alle saa langt overlegen! Lad dem komme til hende!“ Og da de to Mænd forestillede ham hendes Mangel paa Begreb om de Forhold, hun ukaldet havde blandet sig i, svarede han: „*Det unge Blod! Hun maa jo lære Tagene, før hun kan svømme!*“

Bortset fra det uheldige i, at Hr. Krabbe mener, at den sønderjyske Sag frembyder en passende Tumbleplads for hans Datters Svømmeøvelser, giver den første Ytring den psykologiske Forklaring paa Hr. Krabbes hele Holdning i denne Sag, nemlig hans taabelige Overvurdering af Datteren. Uden videre stiller han Datteren højt over Befolkningens prøvede, folkekaarne Førere og udtaler de hovmodige Ord: „— *Lad dem komme til hende!*“ Sønderjyderne vil ikke glemme Hr. Krabbe disse Ord. —

Man ser tydelig, at det er Familiestoltheden, der fører Hr. Krabbe paa Afveje. Han tænker sig uden videre, at Datteren kan komme i Spidsen for et Parti i Sønderjylland, som skyder de gamle Førere til Side, og han tænker sig, at dette Parti kan blive det sejrende. Ud fra denne Tankegang er det, at han siger til »Vort Land« (6. Oktober):

»Det Parti blandt de danske Sønderjyder, som for Tiden er det største og har de bedste Forbindelser, maa vel naa til at indse, at det ikke er sikkert, at det altid bliver saadan.«

Fra denne Side Grænsen truer den danske Rigsdagsmand Sønderjyderne — med sin Datter!

I „*Lolland-Falsters Stiftstidende*“ for 17. April 1900 findes et Interview af Fru v. Wildenradt-Krabbe, hvori hun udtaler, at »man maa helst betragte de danske Sønderjyder som et indesluttet, belejret Folk.« Hvis dette er rigtigt, saa giver det sig af sig selv, at man ikke i en belejret Fæstning kan sætte sig til Opgave at danne to Partier. Man kan have forskellig Mening om et og andet, men man kan ikke bære *Vaaben mod hinanden eller mod Førerne*. Krigslovene sætter den strængeste Straf netop for Mytteri i en belejret Fæstning.

Ethvert Menneske med en lille Smule Omtanke kunde da ogsaa indse, at det maatte tage en Ende med Forskrækelse, naar Fru v. Wildenradt-Krabbe vilde stifte et nyt »Parti« mellem de danske Sønderjyder.

Da hun ikke ved sin egen Indflydelse kunde skabe et saadant »Parti« indenfor Fæstningen, slog hun sig resolut sammen med Fjenden *udenfor* Fæstningen for i Forening med ham at faa Bugt med sine Landsmænd.

Dette er i Korthed den Udvikling, som Fru v. Wildenradt-Krabbe med rivende Hast gennemløber i Sønderjylland, saa at den er fuldt afsluttet paa mindre end et Aar.

Jeg paastaar nu ingenlunde, at Hr. Krabbe ved Nytaars-tid ifjor har været helt klar over disse Følger, saa kompromitterende end denne Mangel paa Forudseenhed er for ham som Politiker. Men man skulde tro, at han dog i Aarets Løb maatte blive forfærdet ved at se, hvad det egentlig var for et Foretagende, han havde været med til at sætte i Bevægelse.

Som allerede tidligere antydet er det stik modsatte imidlertid bleven Tilfældet. 6. Oktober 1900 — efterat Datterens Redaktionsvirksomhed ved »Dannevirke« foreligger fuldt afsluttet — efterat hun endvidere med Benyttelse af de prøjsiske Loves Krinkelkroge har spændt Ben for de retmæssige danske Ejere af dette Blad — og efterat hun endelig har paabegyndt et nyt Bladforetagende, der med endnu større Kraft end det tidligere skal falde de danske i Ryggen — — efter alt dette læser man i „*Vort Land*“:

Christopher Krabbe

og

Fru Wildenradt-Krabbe.

Folketingsmand Krabbe interviewet.

En absolut Godkendelse af Fru Wildenradts Handlemaade.

I denne Artikel udtaler Hr. Krabbe følgende Dom om Datterens Gærning i Haderslev:

»Dannevirke« har i hendes Redaktionstid været et godt lille Blad, læseligt, frisindet, dansk-nationalt

Hvert Ord i hendes Blad om Dansk og Tysk har overhovedet været udpræget dansk. . . .

Med hendes nye Bladforetagende har jeg ikke det fjerneste at gøre. Jeg fik først Kundskab derom gennem en trykt Plakat, der blev tilsendt mig ligesom andre Abonnenter. Men jeg blev fornøjet derover. Thi det viser mig, at hendes Virksomhed har faaet nogen Støtte af Danske i Sønderjylland. Og det fortjener den.

»Dannevirke« har formanet Nordslesvigerne til Loyalitet og undersøgtlig Hengivenhed.

Dette Blad kalder Hr. Krabbe frisindet.

»Dannevirke« kalder de danske Sønderjyder for »Paradepartiet«, deres Førere for »Parade-Patrioter«. Nordslesvigernes Klager kalder det »overdrevne«, »uværdige«, udtaler, at de »unyttigt forlyver Situationen« — at Pressen har givet de danske »Sønderjyder« (anført i Gaaseøjne) en dyngvaad Næseklud til Fane — og at den Strid, der nu i en Menneskealder er ført dernede, »føres blot for Stridens Skyld«, medens »intet Middel regnes uværdigt«.

Om dette Blad siger Hr. Krabbe: »Hvert Ord i hendes Blad om Dansk og Tysk har overhovedet været udpræget dansk«.

»Dannevirke« truer det »lille, flade, let overskuelige Land«, der hedder Danmark, med Annektion.

Dette Blad kalder Hr. Krabbe dansk-nationalt.

— Det vilde være at anlægge en ganske urigtig Maalestok paa disse Folketingsmand Krabbes Udtalelser om »Dannevirke« og hans Datter, hvis man vilde bedømme dem ud fra det Synspunkt, om de var patriotiske eller ej. Talen er her overhovedet ikke om Patriotisme, men blot om Overholdelsen af de simpleste Krav til politisk Sømmelighed og almindelig Velanstændighed.

Hvis denne Mand ikke er umulig i dansk Politik, saa er dansk Politik umulig.

Følgerne af Hr. Krabbes Godkendelse.

Den 8. Oktober 1900 indeholder »Det gamle Dannevirke« følgende:

»Vort Land« bringer i sit Lørdagsnummer følgende Interview af Herredsfoged, Folketingsmand Krabbe. Da det ringeste af Nordslesvigs danske Blade har insinueret, at vi med Urette paastod at have Herredsfogdens Sympathi for vor Gærning, vil nedenstaaende Artikel kunne give vore Læsere Troen i Hænde.

Vi tilføjer, at Herredsfoged Krabbe, der tilhører den ene af Danmarks 7 ældste Adelsslægter, og personlig har nogle og tredive Aars hæderfulde Virksomhed i den danske Politik bag sig, er ikke en Mand, som den første den bedste Vindmølle (eller Nørremølle) tør sætte et Spørgsmaalstegn ved.

Red.

Christopher Krabbe

og

Fru Wildenradt-Krabbe.

Folketingsmand Krabbe interviewet.

En absolut Godkendelse af Fru Wildenradts Handlemaade.

Og nu følger hele Hr. Krabbes Udtalelse i »Vort Land« af 6. Oktober.

Efter at have fejret denne Triumf gaar Fru v. Wildenradt-Krabbe i sit Hovmod over alle Grænser. Først og fremmest kaster hun sig over Landdagsmand *H. P. Hanssen* i Anledning af følgende Betragtninger, som det af ham udgivne Blad, »Heimdal«, knytter til Hr. Krabbes Udtalelser i »Vort Land«.

»Folketingsmand Krabbe har« — hedder det bl. a. i »Heimdal« — »gjort en lignende Opfattelse gældende overfor *H. P. Hanssen* først i et privat Brev og senere for et Par Maaneder siden under en Samtale i Paris. Ved denne sidste Lejlighed mente Hr. Krabbe, at *H. P. Hanssen* burde gøre ham en Undskyldning for de Angreb, der rettedes imod hans Datter, inden hun overtog Redaktionen af »Dannevirke« . . .

Hvorledes Folketingsmand Krabbe efter denne Samtale kan tro, at H. P. Hanssens Mening om hans Datters nedbrydende Arbejde i Nordslesvig skulde afvige fra andre nordslesvigske Politikeres, det er os uforstaaeligt. Gustav Johannsen, Veteraner som Reimers og P. Skau, Formændene og Bestyrelsesmedlemmerne for alle vore nationale Foreninger, alle den danske Presses Repræsentanter, og paa den anden Side Overpræsident v. Köller, de nordslesvigske Landraader, Pastor Jacobsen i Skærbæk, Redaktørerne for de regeringsvenlige Blade, er alle enige med H. P. Hanssen om, at Fru v. Wildenradt-Krabbes Arbejde i Nordslesvig skader Danskheden og begunstiger Nordslesvigs Fortyskning.«

Disse Bemærkninger i »Heimdal« giver Fru v. Wildenradt-Krabbe, som allerede i et tidligere Nummer (5. Oktbr.) har underrettet sine Læsere om, at Herredsfoged Krabbe er »en Mand af høj Intelligens og gammel Race«, Lejlighed til følgende Udtalelser (10. Oktbr. 1900):

Hele denne »Heimdal«ske Note er holdt i en Tone, hvis Høvenhed er ganske upassende, naar man tænker paa, at den kommer fra en udannet, ubetydelig Mand som Hans Peter Hansen til en Mand som Herredsfoged Krabbe.

I samme Nummer (10. Oktbr.) indeholder hendes Blad følgende Artikel:

Et Besøg hos Præsidenten for den franske Republik.

Hr Hans Peter Hansen omtaler, at han har truffet Herredsfoged Krabbe i Paris.

Hans Peter Hansen i Paris, det maa have været en første Klasses Farce! Det vilde vi have givet mer end en Groschen for at se.

Hvilket Sprog mon han talte? Fingersproget? Eller i »Voulez vous spise Grød med en Træske? — Det er ogsaa et smukt Sprog.

Men Visitkortene, de var tyske, det ved vi.

»Helten uden Bedriften« har sikkert ogsaa aflagt den franske Republiks Præsident en Visit.

Præsidenten saa paa Kortet og sagde belevent: Ach so, j'ai compris, schlecht und billig!« (Det sagde Præsidenten ikke for at fornærme den tyske Embedsmand, men fordi det er de eneste tyske Ord, han kan). Hr. Hans Peter Hansen bukkede henrykt og taknemlig, efter hvilket en Tjener, der

var færdig med at servere Tallet, bød ham en The-Cigaret, som han — da han nok kunde se, at det ikke var Tobak -- spiste, og en *Rince-Bouche*, som han drak.

Hvorpaa han, styrket paa Sjæl og Legeme, forlod den franske Republiks Enemærker.

Efter sikkert Forlydende agter Hr. Hansen at udgive paa eget Forlag en Bog, tituleret: H. P. Hansen Nørre-Moulin (-à paroles)'s Erindringer fra en Studierejse i Paris.

Forhaabentlig vil Hr. Hansen faa Statsunderstøttelse til dette interessante Værk enten fra Tyskland, Frankrig eller Danmark.

Alle Stormagter er lige interesserede i Hr. Hansens Arbejde.

I Parenthes bemærket spiller hos denne kvindelige Blanding af *Jean de France*- og *Don Ranudo*-Typen franske Citater en lige saa stor Rolle som Pukken paa dansk Adelskab. 22. Januar tager Fru v. Wildenradt-Krabbe Redaktør *Jessen*, Flensborg, under Behandling i en Artikel med Overskriften: „*Hr. Jessen som Kaffe-taars-Politiker*“. Artiklen ender saaledes:

I sin lille Kaffe-Passiar skyder Hr. Jessen os ogsaa Gustav Johannsen under Tænderne, om vi ikke har Lyst til at tage os af ham, det er den eneste, mener Jessen. der ikke rigtig har faaet noget endnu . . . Men vi maa nægte Jessen den Glæde — Hr. Johannsen interesserer os ikke.

Fru v. Wildenradt-Krabbe følger ogsaa her slavisk Hr. v. Köller, der i sin Tid, som allerede anført, udtalte: »Gustav Johannsen er en elskværdig Mand. Hanssen-Nørremølle og Jessen driver Levebrødspolitik.«

Yderligere skal anføres en Artikel (af 25. Oktober) i »Det gamle Dannevirke«, hvori der staar:

Hr. H. P. Hansen handler stadig sin Karakter tro, det det vil sige han forsvarer sig med Løgn paa Løgn . . . Vi bør indstille Hr. Hans Peter Hansen, Landdagsmand og Detektivbureau-Forstander til Gageforhøjelse, han lyver for mere end 15 Mark om Dagen.

Saaledes bliver Fru v. Wildenradt-Krabbes Sprog efter Hr. Krabbes offentlige Godkendelse af hendes Færd vold-

sommere og mere udæskende end nogensinde før. Det gælder i mer end en Betydning, hvad flere Blade har skrevet: »Hr. Krabbe har saaet Vind: han har høstet Storm.« Hvis derfor Hr. Krabbes Vælgere i Kallundborgkresen efter alt, hvad der er passeret, havde fjærnet ham, vilde der ikke have været andet at sige, end at han var falden paa sine Gærninger. Og under almindelige Omstændigheder vilde jeg for mit Vedkommende synes, at dette var en Sag, der burde afgøres netop mellem Hr. Krabbe og hans Vælgere — uden andres Mellekomst.

Nu er imidlertid den 21. Januar d. A. Folketingsmand *I. C. Christensen* rykket i Marken med en Erklæring til Fordel for Hr. Krabbe, ligesom der i Kallundborg og paa Samsø mødte to af Venstreformpartiets betroede Mænd for at støtte Hr. Krabbes Valg.

Samme Dag, som jeg i „*Politiken*“ for 24. Januar læste Hr. *I. C. Christensens* Erklæring, stod det mig klart, at nu var Hr. Krabbes Valg en Sag, der vedkom hver Mand i Landet, og jeg bestemte mig strax til at møde i Kallundborg 26. Januar.

Hvad der her skete, er bekendt. Hr. Krabbes Stillere forelagde en Resolution, der udtalte Misbilligelse af Fru v. Wildenradt-Krabbes Færd, og det blev udtalt, at Hr. Krabbe havde tiltraadt denne Resolution. Saa raabte imidlertid et Flertal i Forsamlingen: »Vi vil høre ham selv sige det.« Og efter nogen Tøven kom Hr. Krabbe frem og sagde omtrent saaledes: »Jeg har ikke ønsket denne Resolution, jeg har heller ikke villet modsætte mig den.« Derefter vedtog Forsamlingens Flertal en Misbilligelse baade af Fru v. Wildenradt-Krabbes Færd og af Hr. Krabbes Holdning dertil.

Paa Samsø den næste Dag var Stemningen derimod overvældende i Hr. Krabbes Favør. Om den vil vedblive at være det, efter at det er oplyst, at det Dementi, Hr. Krabbe den Dag bragte fra Hr. Nyholm af mine Udtalelser paa Kallundborgmødet, var ganske frit opfundet af Hr. Krabbe, turde være et ganske andet Spørgsmaal.

Tyngdepunktet i denne Valgkamp ligger imidlertid ikke

længere paa Samsø eller i Kallundborg. Sagen føres nu for det danske Folks Domstol.

Paa Kallundborgmødet udtalte jeg, at jeg var overbevist om, at Folketingsmand *J. C. Christensen* havde afgivet sin Erklæring i god Tro og af en vis Retfærdighedsfølelse, men at han næppe vilde have taget Stilling i Sagen, hvis han havde vidst tilstrækkelig Besked om Forholdene. Jeg kan stadig ikke tro andet, end at den Holdning, som Venstre-reformpartiets og Socialdemokratiets Førere har indtaget i denne Sag, kun beror paa mangelfuldt Kendskab til, hvad der faktisk foreligger. Det er derfor, jeg har villet samle i let tilgængelig Form det Materiale, som viser, i hvor høj en Grad Hr. *Krabbe* har gjort sig solidarisk med sin Datters Politik.

Sagen er egentlig saa uhyre simpel: Endelig er der én Ting, som alle Mennesker her i Landet — undtagen Hr. *Krabbe* — er enige om, nemlig at Fru v. Wildenradt-Krabbes Politik bør misbilliges. Det gælder kun om at finde det tydeligste Udtryk for denne Enighed. Paa Kallundborgmødet famlede man sig endnu frem. Nogle vilde vælge Hr. *Krabbe* paa den Betingelse, at de fik Lov til samtidig at udtale deres Misbilligelse af hans Datters Optræden. Andre vilde kun vælge ham paa den Betingelse, at han selv udtalte Misbilligelsen. Det var denne Situation, som en af Hr. *Krabbes* Stillere i et lyst Øjeblik fandt Udtryk for, da han raabte ud over Salen: Jeg foreslaar, at vi stemmer paa *Krabbe*, men at vi misbilliger hans Politik!

Denne Mand havde aabenbart en dæmrende Forstaaelse af, at man ikke *kunde* misbillige Fru v. Wildenradt-Krabbes Politik uden samtidig at misbillige Hr. *Krabbes* Politik, fordi han har lagt Navn til *hendes* Politik og uhjælpeligt er knyttet sammen med den. Men er dette rigtigt, saa kan man ikke finde nogen naturligere og tydeligere Løsning end den, at man udtrykker sin Misbilligelse af Fru v. Wildenradt-Krabbes Politik ved at stemme imod den eneste Mand her i Landet, som offentlig har billiget den.

I denne Sag bør vi Venstremænd og Socialdemokrater ikke følge Lederne i Rigsdagen. Kan eller vil de ikke forandre deres Holdning efter alt det, der nu foreligger. saa er det vor Pligt som Vælgere at sige Rigsdagsmændene, hvor den lige Vej gaar. Den Kamp, der føres i Sønderjylland, er kun et Led i den store Kamp, Demokratiet fører Verden over. Og Venstremænd kan ikke forsvare nationalt Overløberi — Socialdemokrater kan ikke være med til nationalt Skruebrækkeri.

Naar man har set, hvorledes Fru v. Wildenradt-Krabbe har taget Hr. Krabbes Godkendelse til Indtægt, kan man have en svag Forestilling om, hvorledes hun vilde tage Sagen, hvis hun blot med et Skin af Ret kunde paaberaabe sig det danske Venstrereformparti. Derfor følger Sønderjyderne med aandeløs Spænding det danske Demokratis Holdning i denne Tid. — »Ogsaa i Tyskland følger man med Interesse det Krabbeske Spørgsmaal. Den tyske Journalist Dr. *Cajus Möller* har saaledes i Berlinerbladet „*Tägliche Rundschau*“ for 15. Januar omtalt Sagen. Efter i Forbigaaende at have sagt Fru v. Krabbe et Par Komplimenter, fordi hun har gjort Front mod »Johannsens og Hanssens danske Rædselsherredømme« (!), noterer han med Tilfredshed, at Flertallet af Krabbes Stillere saavel »in den westseeländischen Kallundborg wie auf der Insel Samsö« har udtalt sig for hans Genvalg! Ogsaa denne tyske Journalist benytter Lejligheden til at betone, at Herredsfoged Krabbe har taget sin Datters Parti.« (»Sorø Amtstidende«¹ 21. Januar d. A.).

Men naar man fra tysk Side tillægger Valget i Kallundborg Betydning, saa er det naturligvis kun, fordi man har forstaaet, hvad der endnu ikke synes at være gaaet op for os herhjemme, at Krabbes Valg vil betyde et moralsk Nederlag for Nordslesvigerne. Det vil — ikke uden Berettigelse — blive udnyttet i Tyskland som Bevis paa, at man i Danmark

¹ 22. Januar anfører »Sorø Amtstidende« følgende Udtalelse fra »Frankfurter Zeitung«: »Hr. v. Köller maa have sin store Morskab af »Dannevirke«s Redaktrices Vitksomhed; thi ellers var hun forlængst sendt over Grænsen . . .«

ikke længere har Interesse for de danske Sønderjyders nationale Kamp, og det vil blive følt saaledes af alle Danske i Nordslesvig.

VI.

Hr. Krabbes Paastande modbeviste udefra.

I „*Vort Land*“ for 6. Oktbr. f. A. har Hr. Krabbe, som allerede nævnt, karakteriseret sin Datters Blad som „*dansk-nationalt*“, og ved Mødet paa Samsø den 27. Jan. d. A. prøvede han paa gennem Citater at godtgøre Rigtigheden af sin Opfattelse. Han havde imidlertid ikke læst mere end to Linjer, før han begyndte at stamme og hakke i det og afbrød Læsningen med de Ord: »Ja — saa siger hun efter sit særlige Syn paa Tingene . . .« Men hvad det var, hun sagde, fik man ikke at vide, for Hr. Krabbe puttede skyndsomst det paagældende Nummer i Lommen og tog fat paa et nyt, hvorefter nøjagtig den samme Forestilling gentog sig: Det særlige Syn paa Tingene indfandt sig ogsaa her efter Oplæsningen af et Par Linjer, og Hr. Krabbe opgav synlig misfornøjet denne Dokumentation.

I det foregaaende har jeg gennem en Redegørelse for Indholdet af »Dannevirke« søgt at vise det falske i Hr. Krabbes Paastand om, at Bladet er »dansk-nationalt«. Jeg vil nu til Slutning blot antyde, hvorledes ogsaa alle Vidnesbyrd *udefra* gaar Hr. Krabbes Opfattelse stik imod.

De danske Sønderjyders Mening om Fru v. Wildenradt-Krabbes Blad har Krav paa at blive hørt først, og her skal da anføres et Brev (af ²⁵/₁ 1901), skrevet af en gammel Sønderjyde, hvis Navn nævnes mellem de bedste baade af Venner og Fjender. Han har sendt det til en Vælger paa Samsø, som med Brevskriverens Samtykke har overladt mig det til Offentliggørelse. Heri hedder det:

Dersom Fru v. Wildenradt-Krabbe ikke arbejdede i v. Köllers Interesse, vilde hun ikke blive taalt i tre Dage. Men hendes Blad anbefales af samtlige Embedsmænd, findes

paa alle Kontorer og paa Smaabanernes Banegaarde, hvor de danske Blade ikke taaes. — Det læses af samtlige Hjemmetyskere, som ikke kan læse de tyske Blade. — Der er ikke Tale om, at der eksisterer et Parti iblandt *danske* Folk, som samstemmer med Fru Wildenradt, og det gør mig ondt, at Folketingsmand Krabbe ikke forlængst har sagt sig løs fra denne sin Datters Politik. Hr. v. Köller har ikke kunnet faa sat Splid mellem de danske Sønderjyder ved sine tyske Blade. Nu forsøges det med en dansk Kvinde, og dette er det harmelige for os.

Hendes væsentligste Meningsfæller er den fallerede Redaktør, Dyrilæge Bjørnshauge, og den fhv. Apotheker »von« Lachmann, som solgte sit Apothek til en Tysker, og hvis væsentligste Daad er, at han har ført Bevis for Regeringen, at han har Ret til at sætte et »von« foran sit Navn.

Alle danske Huse i Haderslev er lukkede for Fru Wildenradt, maaske med Undtagelse af Hr. Mussmanns, som blev noget blakket ved at sælge sin Gaard til Regeringen.

Da Folketingsmand Krabbe havde vedkendt sig Datterens Politik, var det et kønt Træk af Folketingets Venstre, at det forkastede ham som Formand, og det var en ublandet Glæde for os danske Sønderjyder. Ligeledes har vi glædet os meget ved de 400 Vælgeres Møde forleden i Kallundborg og de varme, fædrelandske Udtalelser, som faldt dér.

Selvfølgelig betragte vi det som et Slag i Ansigtet, dersom Krabbe vælges, da Datteren herovre vilde føre sig dette til Nytte ved at udbasunere, at vi danske Sønderjyder ikke havde Støtte længere i Moderlandet, og som Følge heraf maatte slaa ind paa den Retning, som hun arbejder for i sit Blad: »den Köllervenlige Politik« — og saa var vi paa Skraaplanet!

Naar Stemningen er saaledes blandt de bedste Mænd dernede, saa er det en Selvfølge, at alle danske Blade i Nordslesvig — »Flensborg Avis«, »Heimdal«, »Modersmaalet« og »Dybbølposten« — maa fælde en enstemmig Fordømmelsesdom over Fru v. Wildenradt-Krabbes Optræden. Blandt de mangfoldige Udtalelser, som foreligger om hendes Færd, skal jeg da paa dette Sted kun anføre et Par Ord af „*Heimdal*“ (8. Oktober 1900):

Han [Folketingsmand Krabbe] overser, at hans Datters Ophold og Existens i Nordslesvig er afhængig af, at hun modarbejder den danske Befolknings Tillidsmænd. I det Øje-

blik Overpræsident v. Köller ved nøje at følge hendes Færd mister Troen paa, at hun tjener hans Planer ved sit nedbrydende Arbejde, vil hun blive udvist.*

Saaledes dømmes danske Mænd og danske Blade i Nordslesvig. Hr. Krabbe derimod har ikke blot tilskyndet sin Datter til at overtage Virksomheden i Haderslev, men da cand. mag. *H. V. Clausen* — den Mand, der mere end nogen anden herhjemme er fortrolig med sønderjyske Forhold — kom op til Hr. Krabbe forrige Vinter for, som allerede omtalt, at bede den danske Rigsdagsmand om at advare sin Datter, da blev han efter Hr. Krabbes egne Udtalelser paa Kallundborgmødet modtaget saaledes, at det var lige akkurat. »han kom ned ad Trappen paa Benene«. Forrige Sommer trængte Hr. Krabbe sig dernæst i Paris ved en selskabelig Lejlighed ind paa Landdagsmand *H. P. Hanssen* med Fordring om, at denne skulde gøre ham, Krabbe, en Undskyldning, fordi han i sit Blad havde rettet Angreb paa Datteren. Og endelig fremkom Krabbe i Oktober 1900 offentlig med den højtidelige Godkendelse: »Hvert Ord, hun har skrevet om Dansk og Tysk, har overhovedet været udpræget Dansk.«

Efter alt dette er det kun en Selvfølge, at Hr. Krabbe paa Møderne i Kallundborg og paa Samsø (d. 26. og 27. Januar d. A.) ikke tager Afstand fra Datterens Politik. Han knuser en stille Taare ved Tanken om, at der i Kampens Hede kan være faldet stærke Ord paa begge Sider, men holder haardt og uvægerligt fast ved den Paastand, at det hele jo ikke er andet end »en Bladstrid«. I det uendelige gentager Hr. Krabbe paa Møderne dette Ord — »en Bladstrid«!

Overfor denne Hr. Krabbes Benægtelse af, at der til Grund for Datterens Virksomhed i Sønderjylland ligger en i sit Væsen udansk *Politik*, har det sin Betydning at høre Udtalelser fra tysk Side. Man kan jo ikke udelukke den Mulighed, at de danske Nordslesvigere i national Ømtaalighed og lokal Sneversynethed kunde mangle Betingelserne for at vurdere Fru v. Wildenradt-Krabbes Optræden.

Jeg har allerede (S. 20) haft Lejlighed til at gøre opmærksom paa, at naar de tyske Myndigheder tillod Fru v. Wildenradt-Krabbe paa offentlige Bygninger at opslaa en

Plakat, der begynder med Ordene: »Mod Vold og Overmod, for danskes Fred og Ret«, da kunde dette kun forklares under Forudsætning af, at man opfattede denne Plakat som rettet mod *dansk* Vold og Overmod, og gik ud fra, at det nye Blad vilde kæmpe for Danskes Ret til at være i Fred for det, som Hr. v. Köller kalder: danske Agitatorer.

Først under Korrekturen paa sidste Ark af denne Piece faar jeg et Nummer i Hænde for 15. Sept. 1900 af »Schleswigsche Grenzpost«, udgivet i Haderslev af Danskhedens argeste Fjende Hr. K. Strackerjan. I dette Blad udtaler Hr. Strackerjan *samme Dag*, som den famøse Plakat var bleven udbredt i Haderslev, sin store Tilfredshed med Oprettelsen af det nye Blad og ser deri »et Bevis for, at hun ikke blot her, men *frem for alt ogsaa i Danmark* finder Sympathi for sin Virksomhed«. Han glæder sig over den Splittelse i det danske Parti, som Oprettelsen af »det gamle Dannevirke« bærer Vidne om, og han udtaler udtrykkelig om Plakatens Begyndelsesord:

Udtrykkene »Mod Vold og Overmod« og »For Danskes Fred og Ret« har muligvis Ærinde til to Sider, nemlig ikke blot til det tyske Parti, men ogsaa til det danske Parti, som er legemliggjort i den nuværende Ledelse, og som ved sine Udskejelser, der er forbundne med Vold og Utaalsomhed over for Anderledestænkende allerede har bragt saa megen Ulykke over den dansksindede Befolkning, men ikke desto mindre vedblivende anstrænger sig for at forstyrre dens Fred.

Det er denne Plakat, om hvilken Hr. Krabbe i »Vort Land« (6. Oktbr.) har udtalt: »Jeg blev fornøjet derover«. — Allerede denne Hr. Krabbes og Hr. Strackerjans fælles Glæde over Plakaten turde være et vægtigt Vidnesbyrd imod Hr. Krabbe. Men jeg skal ikke nøjes med at føre Hr. Strackerjan i Marken. Der kunde maaske være dem, der mente, at man ikke skal tage det for nøje med, hvad ens mest fanatiske Modstandere udtaler. Derimod er det paa Forhaand sandsynligt, at et frisindet og anset tysk Blad, som »*Kieler Zeitung*«, der har Ord for at stille sig forholdsvis fordomsfrit til det nationale Mellemværende i Sønderjylland, vil være i Stand til upartisk at bedømme Fru v. Wil-

denradt-Krabbes Virksomhed. Og det er da betegnende, at netop dette Blad skriver følgende (jeg citerer her efter »Heimdal« for 1. Oktbr. f. A.):

I Nordslesvig er der indtraadt en saadan Tilstand af Ro, at den danske Patriotinde, Fru v. Wildenradt-Krabbe, nu er bleven den vigtigste politiske Personlighed. I hele Østen finder man ikke hendes Lige, ikke en eneste polsk Kvinde har stillet sig i den politiske Propagandas Tjeneste for at skaffe Ro i Landet.

Saa dyb en Foragt udtaler altsaa det tyske Blad for den »Gærning«, den danske Kvinde har udført i Haderslev!

Et Par Uger senere skriver „*Kieler Zeitung*“ (citeret efter »Heimdal« for 16. Oktbr.):

Man tager næppe fejl, naar man ser den danske Redaktrices gavnlige Virksomhed for det Köllerske Regimente i hendes ivrige Kamp først og fremmest mod Landdagsmand Hanssen, der som bekendt ogsaa er Udgiver af »Heimdal« i Aabenraa, og dernæst ogsaa mod de øvrige danske Oppositionsblade. At ødelægge disse Blade har jo ogsaa Hr. v. Köller betegnet som Hovedmiddel »for at faa Ro« i Nordslesvig. Kontrakten¹⁾ mellem Hr. v. Köller og Fru. v. Wildenradt-Krabbe baseres altsaa paa det fælles Fjendskab.

Jeg skammer mig næsten over her i Landet at skulle føre Beviser for Rigtigheden af den Opfattelse, hvortil man for Maaneder siden var naaet i Kiel. Skulde der herefter tiltrænges flere Vidnesbyrd om, hvad det er for et Blad, Folketingsmand Krabbe har støttet med sit Navn?

Retfærdigheden byder dog at gøre opmærksom paa, at de tyske Myndigheder i Nordslesvig ikke — i hvert Fald ikke officielt — deler »*Kieler Zeitung*« Foragt for Fru v. Wildenradt-Krabbes Virksomhed. Tværtimod falder deres Opfattelse paa et afgørende Punkt aldeles sammen med Hr. Krabbes. I »*Vort Land*« for 6. Oktober udtaler Hr. Krabbe, at han er fornøjet over, at Datterens »Virksomhed har faaet nogen Støtte af

¹⁾ Som efter »*Kieler Zeitung*«s Mening naturligvis ikke behøver at være nogen udtrykkelig Overenskomst.

Danske i Sønderjylland. Og det fortjener den«. Paa dette Punkt mødes Hr. Krabbe ganske med de tyske Landraader, Amtsførstandere og Kommuneførstandere i Nordslesvig. Ligesom Hr. Krabbe mener disse tyske Øvrighedspersoner, at Fru v. Wildenradt-Krabbes Blad »fortjener Støtte af Danske i Sønderjylland.« De giver i Praxis denne Anskuelse Udtryk paa en Maade, der sikkert maa virke frastødende paa en Mand med Hr. Krabbes demokratiske Fortid, men som til en vis Grad finder sin Undskyldning i de lokale Forhold og i bestemte nationale Sædvaner.

Da det nemlig til Trods for Hr. Krabbes indtrængende Opfordring af 6. Oktbr. f. A. endnu ikke er gaaet op for en eneste dansk Mand i Nordslesvig, at Fru v. Wildenradt-Krabbes Virksomhed har Krav paa Støtte, saa hjælper de tyske Myndigheder paa denne mangelfulde Opfattelsesevne ved at lægge Tryk paa de Danske dernede (f. Ex. danske Undersaatter), som paa en eller anden Maade er undergivet prøjssisk Administrations Forgødtbefindende. Alt efter Principet: »Und bist Du nicht willig, so brauch' ich Gewalt«. Det er virkelig kommet saa vidt i Nordslesvig, at den prøjssiske Øvrighed i de Tilfælde, hvor den kræver et ganske særligt Bevis paa en Persons Gesinnungstüchtigkeit, kræver dette Bevis netop i Form af Støtte til Fru v. Wildenradt-Krabbes Blad. Dette af Hr. Krabbe saa ivrigt anbefalede Blad er blevet det ydre Tegn paa Underkastelsen under de prøjssiske Myndigheder — det er blevet *Gessler's Hat* i Nordslesvig.

S l u t n i n g.

Fru v. Wildenradt-Krabbe skriver i »Dannevirke« for 2. Aug. 1900 med spærret Skrift og fede Typer: »Vore Læsere vil, naar Tiden er inde, faa Bevis for, hvor vi har søgt og fundet Forbundsfæller til »Dannevirkes« Støtte — nemlig hos gode danske Mænd.« I al deres Frejdighed indeholder disse Ord en bogstavelig Sandhed.

Fru v. Wildenradt-Krabbe er bleven beskyldt for at have modtaget tyske Penge til sit Blad — med hvor megen Ret skal jeg ikke kunne sige. Men sikkert er det, som jeg har paastaaet, og der vil, *naar Tiden er inde*, blive ført Bevis derfor paa rette Sted, at danske Undersaatte, *gode danske Mænd*, tvinges til at yde hendes Blad deres Støtte.

Det vil sige — der er jo Folk, som ikke lader sig tvinge, om det end er deres Velfærd, som staar paa Spil. Jeg kan fortælle om en dansk Undersaat, en af Tyske og Danske lige velset Mand, som for over to Aar siden under intetsigende Paaskud blev jaget fra Hus og Hjem, Hustru og Børn og en dygtigt oparbejdet Bedrift. Efter nogen Tids Forløb havde selv de tyske Myndigheder Følelsen af, at de var gaaet for vidt ved at udvise netop denne Mand. Der blev da i Efteraaret 1900 — paa et Tidspunkt, hvor han allerede var mærket af Sygdom — gjort ham Tilbud om at vende tilbage. Blandt de Betingelser, som i denne Anledning blev forelagt ham til Antagelse, var det den fornemste, at han skulde holde Fru v. Wildenradt-Krabbes Blad og benytte sin Indflydelse til at virke for dets Udbredelse. Men hvor meget han end længtes efter at kunne vende tilbage til sit Hjem og sin Virksomhed, der i hans Landflygtighed forfaldt Dag for Dag, saa var denne Betingelse ham dog for haard. Han afviste den. Og sine Grunde herfor sammenfattede han i de jævne Ord, at han ikke vilde virke for Udbredelsen af Fru v. Wildenradt-Krabbes Blad, thi »mine Landsmænd vilde foragte mig, og Tyskerne vilde kun grine af mig.«

Denne stolte Mand døde nu ved Juletid paa et Sygehus i Kolding. Fra sin Grav vidner han, den danske Undersaat, mod den danske Rigsdagsmand *Krabbe*, der paakalder Støtte for Fru v. Wildenradt-Krabbes Blad, paastaar, at det fortjener den, og selv i den danske Rigsdag har søgt at virke for dets Udbredelse!

Skulde det nu ske, at den Mand, der saaledes har gjort, hvad der stod i hans Magt for at støtte det foragtede Blad i Haderslev — skulde det ske, at den Mand ikke selv kunde indse, at hans politiske Gærninger har været af den Art, at

han ikke bør fremstille sig paa en dansk Valgtribune, fordi netop hans Valg i dette Øjeblik vilde bringe Skam over det Folk, han tilhører, og Fortræd over den Sag, som han trods al sin Forblindelse sikkert endnu har noget tilovers for — skulde det ske, siger jeg, at *Christopher Krabbe* alligevel kom til Vælgerne i Holbæk Amts fjerde Valgkres og bad dem om atter at sætte ham ind i den danske Rigsdag, saa bør de mindes den Mand, der døde borte fra Hus og Hjem, fordi han fandt den Pris for høj, som man forlangte af ham. Og de bør alle som een svare Hr. Krabbe:

Nej! — Vore Landsmænd vilde foragte os, og Tyskerne vilde grine af os.
